ПРОЄКТУВАННЯ РОЗВИТКУ ДУХОВНО-ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ УМІНЬ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Кабанська О. С.

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри англійської мови,
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди,
м. Харків, Україна

У статті духовно-інтелектуальні вміння розглянуто в складі компонентів професійної діяльності вчителя. Завдяки проєктуванню майбутні вчителі мають змогу уявити майбутнє професії, своє призначення в професії. Розвиток духовно-інтелектуальних умінь є основою успішної самореалізації вчителя сучасної школи.

Ключові слова: проєктування, професійна діяльність, духовність, інтелектуальні вміння.

In the article spiritual and intellectual skills are considered as a part of components of professional activity of the teacher. Thanks to design, future teachers have the opportunity to imagine the future of the profession, their purpose in the profession. The development of spiritual and intellectual skills is the basis of successful self-realization of a modern school teacher.

Key words: design, professional activity, spirituality, intellectual skills.

Характерними особливостями сучасної реальності є динамізм процесів, що відбуваються в суспільстві, активність змін у всіх сферах життєдіяльності людини. У таких умовах у професійній праці вчителя зростає потреба в правильних прогнозах, які охоплюють різну часову перспективу та дозволяють оптимальним чином реалізовувати педагогічну взаємодію. Тому формування вмінь педагогічного прогнозування майбутніх учителів розглядаємо як один із напрямів поліпшення їхньої професійної підготовки.

Дотичними до теми дослідження є питання, що стосуються розкриття специфіки педагогічного прогнозування (Б. Гершунський, В. Загвязинський, І. Підласий, А. Присяжна, Л. Регуш та інші); здійснення прогнозування в управлінні педагогічними системами різного рівня (С. Боруха, В. Докучаєва, І. Слободчиков, Н. Шалімова та інші);

формування прогностичних умінь у студентів вищих педагогічних навчальних закладів (А. Захаров, Т. Димова, А. Родригес та інші).

Мета статті — розкрити можливості проектування розвитку духовно-інтелектуальних умінь майбутніх учителів.

У дослідженні професійну діяльність вчителя схарактеризовано з позиції компонентів:

- 1) діагностико-гностичного;
- 2) конструктивно-проективного;
- 3) організаційно-комунікативного;
- 4) дослідницько-творчого.

Так, діагностико-гностичний компонент (від грець. *gnosis* — пізнання) має відношення до сфери знань вчителя, які необхідні йому для успішної фахової діяльності, в тому числі даних стосовно різних аспектів поточного стану досліджуваного об'єкта. У світлі цей компонент охоплює знання свого навчального предмета, знання про вікові й індивідуально-типологічні особливості учнів, методи і форми організації навчально-виховної роботи, знання про організацію самопізнання й самовдосконалення, а також знання про здійснення діагностичної діяльності.

Конструктивно-проективний компонент педагогічної діяльності включає розроблення на основі визначеної мети як бажаного стану досліджуваного об'єкта певної концепції, в якій викладається суть основного задуму й вихідні принципи задуманих перетворень, розробку плану майбутніх дій, уточнення головних деталей діяльності учнів і вчителя тощо.

Організаційно-комунікативний компонент педагогічної діяльності спрямований на забезпечення оптимального перебігу спільної діяльності вчителя та учнів, на основі визначення індивідуальних потреб та інтересів кожної особи мобілізацію їх до саморозвитку, самопрогнозуванню власних змін, здійснення педагогічного спілкування на засадах особистісно-зорієнтованої педагогіки. Виключно важливе значення має й дослідницький компонент педагогічної діяльності, який виявляється в необхідності постійного осмислення, подальшого розвитку та збагачення вчителем педагогічної теорії, а також адекватної модифікації провідних теоретичних і методичних ідей до визначеної педагогічної ситуації з урахуванням індивідуальних особливостей конкретних учнів [1].

Для успішного здійснення педагогічного прогнозування вчителям, крім традиційних методів педагогічного дослідження необхідно, перелусім, оволодіти такими спеціальними прогностичними методами: методом моделювання, методом уявного експерименту, методом екстраполяції, методом експертних оцінок. Так, суть моделювання полягає в заміні складного педагогічного об'єкта його моделлю, яка являє собою спрощену аналогію об'єкта й якій притаманні ті ж значущі для конкретного дослідження параметри, що і її прообразу. Створення в галузі педагогіки пошукових і нормативних моделей, в яких враховується відповідно ймовірнісні чи бажані зміни визначеного педагогічного явища чи процесу на період випередження прогнозу, відбувається на основі прямих чи опорядкованих даних про масштаби та напрямки цих змін. Наприклад, робота з моделлю допомагає досліднику уявити майбутній стан об'єкта як результат спеціально здійсненого педагогічного впливу. Однак загалом під час застосування цього методу зібрані дані не піддаються точному обрахуванню, тому педагогічна модель має, в основному, описовий характер [2].

Важливим методом прогнозування, яким слід оволодіти педагогу, є метод уявного експерименту. Такий експеримент звичайно має варіативний характер і передбачає висунення різних гіпотез, які є найбільш перспективними за певною ознакою й дозволяють визначити оптимальну з них.

Чільне місце в процедурі педагогічного прогнозування займає і метод екстраполяції, що спрямований на поширення певних закономірностей, тенденцій, котрі виявлялися в певному часовому проміжку (він має назву базового) на інший часовий інтервал (він отримав назву прогнозного). У такому випадку знання тенденцій, провідних закономірностей розвитку об'єкта дослідження в минулому дозволяє прогнозувати отримання схожих результатів, хоч і з можливими поправками, в аналогічних ситуаціях. Основними недоліками цього методу є неточність розрахунків, складність у визначенні педагогічних тенденцій та перенесення певних висновків на майбутній стан об'єкта [3].

У разі використання методу експертних оцінок відбирається група компетентних у визначеній проблемі фахівців (так званих експертів), котрі індивідуально висловлюють певні пропозиції, дають оцінки з певних питань, які знаходяться в колі інтересів дослідників, а потім

зібрані дані експертною групою узагальнюються й на цій основі формуються загальні рекомендації. Однак доведено, що навіть високий професійний рівень фахівців, які входять до складу експертної групи, не завжди можуть попередити значний ступінь суб'єктивізму загального рішення.

Отже, духовно-інтелектуальні вміння є складовою професійної діяльності вчителя. Завдяки проєктуванню майбутні вчителі мають змогу уявити майбутню професію, своє призначення в професії. Розвиток духовно-інтелектуальних умінь є основою успішної самореалізації вчителя сучасної школи.

Список використаних джерел:

1. Кабанська О. С. Роль педагогічного прогнозування у професійній діяльності вчителя. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. пр. Запоріжжя : Запоріж. обл. ін-т післядип. освіти, 2010. Вип. 12 (65). С. 42-46.
2. Кабанська О. С. Оволодіння майбутніми вчителями процедурою педагогічного прогнозування у процесі позааудиторної навчальної діяльності. Педагогіка та психологія : зб. наук. пр. Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2010. Вип. 37. С. 23-28.
3. Кабанська О. С. Обґрунтування технології формування вмінь педагогічного прогнозування майбутніх учителів та аналіз результатів її впровадження. Теорія та методика навчання та виховання : зб. наук. пр. Х. : Харків. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди, 2011. Вип. 28. С. 25-31.